

PREVENCIÓ ÉS ZENE

A zenei nevelés kérdéseivel foglalkozó szakemberek is többször találkoznak a terápia fogalmával.⁴⁷ A gyakorlatban pedig a kiegészítő gyógymódok között találjuk a különböző terápiákat a gyermekekkel való foglalkozások során. Amennyiben a zenét használjuk eszközként a terápiában, akkor zeneterápiáról beszélünk. A nevelés és a terápia különbségének és hasonlóságának értelmezése azért is szükséges, hogy mindig a célnak megfelelően alkalmazzuk a zenét a gyermekekkel való foglalkozásokon. Közös céljaik egy részében is: megelőzés, fejlesztés, optimális fejlődés, személyiségintegráció, szocializáció, kreativitás stb.

⁴⁶ KOROKNAI Zsolt illusztrációja: Hang, ritmus

⁴⁷ <http://www.varazshang.hu/bejegyzesek/45/a-zeneterapia-fogalma> (2014.10.2.)

SASVÁRI Attila: "A zeneterápia szó gyűjtőfogalom. Gyűjtőfogalma mindazon gyógyító célzatú beavatkozásoknak, amelyek zenei közegben történnek, ahol a zene médium és ahol interperszonális kommunikációval, a kapcsolat hatótényezőinek céltudatos irányításával, pszichológiai eszközök felhasználásával dolgozunk. A zeneterápia elsősorban terápia és nem zene, nem azonos a zenei ismeretterjesztéssel, a szórakozással, a kikapcsolódással és természetesen nem azonos a neveléssel." - „Zeneterápia során a képzett zeneterapeuta tervezett folyamatban használja a zenét vagy a zenei elemeket (hang, ritmus, dallam, harmónia) annak érdekében, hogy elősegítse a kommunikációt, kapcsolatteremtést, tanulást, önkifejezést, mobilizációt, szervezést, ezek mellett pedig terápiás hatást gyakoroljon fizikai, emocionális, mentális, szociális és kognitív területeken. A zeneterápia célja, hogy az egyén lehetőségeit feltérképezze és/vagy sérült funkcióit helyre állítsa, így jobb intraperszonális, és/vagy interperszonális integrációt tesz lehetővé, a prevenció, rehabilitáció, vagy kezelés következtében a páciens minőségileg jobb életet élhet.” (Zeneterápiás Világszövetség Klinikai Gyakorlati Bizottságának döntése alapján. 1996. Hamburg, Zeneterápiás Világkongresszus)

A nevelés és oktatás¹ során a személyiség fejlődésének elősegítése történik, de korrigáló hatások is érvényesülnek. A gyógypedagógiai szakirányok területei: értelmileg akadályozottak, hallássérültek, látássérültek pedagógiája, logopédia, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája. - Időben hosszú, kötelező jellegű, teljesítmény centrikus, csoportos foglalkozások vannak, az információk elsajátítása történik. A pedagógus kontrollja, információátadása mellett, a zene a cél, fontos szempont a produktum létrejötte. A terápiában a torzult személyiségalakulás korrigálásában pedagógiai elemek is megjelennek. Időben rövidebb, önkéntes tevékenység, nem a teljesítmény a fontos, hanem a folyamat. Egyénre és csoportra egyaránt koncentrálni, a zenével az önkifejezés, az önismeret a cél. A terapeuta tevékenysége szolgálat jellegű, a zene pedig eszközként jelenik meg a folyamatban.

Magyarországon az óvodás korú gyermekek zenei nevelésével párhuzamosan foglalkozunk az óvodákban és a zeneiskolai hálózat keretében működő zeneóvodai foglalkozásokon is. Erről a kettősségről szól gyakorlatok bemutatásával is könyvében Kovács Barbara.²

¹ KENESEI Éva: A zene jelentősége a gyógypedagógia szakos hallgatók képzésében. <http://www.parlando.hu/2015/20152/Kenesei-gyogyped.htm>

² KOVÁCS Barbara: *A zenei fejlesztő játékokról*: a szakrendszerű óvodai zenei nevelés tanulási képességeket meghatározó pszichikus funkciókat és a különböző nevelési területeket is fejlesztő hatásairól.

A könyv megismerése csak megerősíti bennünk azt a gondolatot, hogy a zenei nevelés egyben zenével való nevelés is. A magyarországi kisgyermekkori zenei nevelés színterei egyrészt az óvodák, másrészt a művészeti alapiskolák zeneművészeti tagozatai (zeneiskolák). A kérdés felmerül bennünk, hogy hol ki foglalkozik a gyermekkel. Mondhatjuk azt is, hogy természetesen az óvodában az óvodapedagógus, a zeneiskolában a zenetanár. Azonban ha eredményesen akarunk működni, szükséges figyelembe venni a pedagógusok professzióit. Mi az, ami az erősségük, és arra kell építeni a foglalkozásokon. Az óvodapedagógus jobban tudja hogyan kell foglalkozni a gyerekekkel, a zenetanár szakmai képzettségénél fogva jobban tudja, amivel foglalkozni kell. Mégis sokszor felmerül a kérdés, hogy inkább ki foglalkozzon a kisgyerekekkel, ha nincs kellő végzettsége a pedagógusnak mindkét területen? Ha választani kell, akkor Kovács Barbara szerint is „kíváncsabb lenne, ha... inkább az óvodapedagógus tartaná, mert talán fontosabb a «hogyan», mint a «mit»”.³ Természetesen azt sem kell kizárni, hogy egymást segítve, önállóan vagy szervezett formában tovább képezve magukat foglalkoznak a gyerekekkel.

A zenével való foglalkozásoknak megvannak a sajátlagos fejlesztési területei (metrumérzék, ritmusérzék, dinamikai érzék, hangmagasság-dallamérzék, hangszínérzék, belső hallás, intonációs készség, hangképzés, tonalitásérzék, zenei memória, zenei improvizációs készség, érzelmek, hangulatok kifejezése a zenében), de fejlesztjük a részképességeket is, amelyek a tanulási képességeket meghatározó pszichikus funkciók kialakulásának feltételei. Ezek a funkciók a következők: a látott, hallott, tapintott információk összekapcsolása; a differenciált vizuális észlelés; a hallott információk pontos észlelése és megkülönböztetése; a koordinált mozgás; a rövid idejű vizuális és verbális emlékezet és a figyelemkoncentráció.⁴ Akkor járunk el helyesen, ha mind az általános pedagógiai módszertani kultúrával, mind a zenei nevelésben használatos speciális értelmezésekkel egyaránt tisztában vagyunk. A két értelmezésben megtalálható sajátosságokat ötvözve, azokat mindig megfelelően alkalmazva foglalkozhatunk csak helyesen a kisgyermekkel. Kodály Zoltán (1882-1967) Forrai Katalinra (1926-2004) bízta a kisgyermek magyar módszerrel történő zenei nevelésének kidolgozását. „Kezdeni már az óvodában kell, mert ott a gyermek játszva megtanulja azt, amire az elemiben már késő.”⁵

Források

KODÁLY Zoltán (1982), „Zene az óvodában”, 1941-1957. In: Kodály Zoltán (Bónis Ferenc szerk.) *Visszatekintés*. Zeneműkiadó, Budapest, 1982. 93.

KOVÁCS Barbara (2002), *A zenei fejlesztő játékokról*. Novum. Szeged.

PORKOLÁBNÉ dr. Balogh Katalin és GÖBEL Orsolya (1996), *Fejlesztőpedagógia*, Belső használatú jegyzet, ELTE, Budapest. 37.

www.varazshang.hu/bejegyzesek/45/a-zeneterapia-fogalma (2014.10.2.)

³ I.m.: 112.

⁴ PORKOLÁBNÉ BALOGH Katalin és GÖBEL Orsolya (1996), *Fejlesztőpedagógia*, Belső használatú jegyzet. ELTE, Budapest, 37.

⁵ KODÁLY Zoltán (1982), „Zene az óvodában”, 1941-1957. In: Kodály Zoltán (Bónis Ferenc szerk.) *Visszatekintés*. Zeneműkiadó, Budapest, 1982. 93.